Nr. 44.

Warszawa

23 paźdz./4 listop. 1868 r.

Wychodzi w każdą środę.

Redakcja przy ulicy Nowy Świat Nr. 28.



MERKURY

dodatek tygodniowy do Ekonomisty.

TYDZIEŃ FINANSOWY.

Trwoga ustała, ale zaufanie nie wróciło. W tych kilku słowach zawarty jest cały obraz położenia. Jeżeli w każdym razie trudno się decydować na kampanję wojenną, to trudność potęguje się niezmiernie gdy chodzi o kampanję zimową. Uspokojenie zatém ma swoje wyjaśnienie w nadejściu listopada, a nadto, co do Francji, w mających się na wiosnę odbywać wyborach ogólnych do Izby prawodawczéj. Tak więc ustala się przekonanie, że pokój - rozumie się zbrojny—potrwa kilka miesięcy, może pół roku. To zupełnie wystarcza na uspokojenie chwilowe i poruszenie mniejszych interesów, a nawet zupełne uśpienie krotkowidzów. Inaczéj się rzecz ma co do stanowczego powrotu zaufania, przywrócenia normalnych stosunków kredytu, ożywienia interesów i spekulacji na wielką skalę i długą metę. Ta trwała budowa porządku społecznego wymaga w swéj podstawie filarów granitowych, nie zaś zlepionych z napływowéj masy okoliczności przypadkowych. Ciągła gra pogróżek i oświadczeń pokojowych, projektów rozbrojenia i coraz większych uzbrojeń, jest to rodzaj fermentacji, z któréj chyba kwas jaki, nie zaś granit, powstać może: bo granit działaniem ognia powstaje. W obecném znaczeniu dwojaki może być proces ogniowy — niszczącego ognia wojny, i twórczego ognia idei. Dlatego to myśl kongresu coraz więcéj dojrzewa; a same nawet olbrzymie uzbrojenia, doprowadziwszy do ostateczności finansowéj, najmocniéj uwydatnią konieczność harmonji powszechnéj i rozbrojenia. Otóż elementa téj harmonji — to granitowy materjał, z którego filary przyszłéj cywilizacji wyciosać potrzeba. Jeśli je miecz wyciosze, - wiele materjału w odpadkach zmarnieje; jeśli myśl, idea, - oszczędzi się materjału, a wyrób doskonalszy być może.

Wojowniczych objawów nie brak. Do takich należą: postawa Rumunji z jednéj strony, z drugiéj podniesienie kwestji sleswickiéj, wielkie zakupy zboża w Niemczech dla Francji, sekretna a rozgłoszona mowa Beust'a, a wreszcie niesłychana czynność francuskiego ministerstwa wojny. Niel oburza się na obecną politykę zagraniczną Francji — politykę bezbarwną, mętną (effacée), z którą on jest w zupełnéj sprzeczności, w skutek czego miał nawet zażądać dymisji. Że zaś jednocześnie mówią o dymisji Rouher'a, byłby to zapewne manewr, którego znaczenie mogłoby się wyjaśnić w razie wojny, poruczeniem Niel'owi głównego dowództwa.

Stosownie do określonego wyżéj położenia ogólnego, objawy giełdowe przedstawiają się pokojowo; kursa wszystkich prawie wartości są w podwyżce. Wyjątek stanowią konsole angielskie, które się nieco zniżyły, jedynie skutkiem uszczuplenia funduszu metalicznego banku. W bilansie banku francuskiego nie zaszła żadna znacząca zmiana: fundusz metaliczny wynosi 1.222,5/m., portfel 443/m.

Obligacje tabaczne włoskie pochłaniają obecnie cały targ pieniężny we Florencji i Turynie.

Hiszpanja spokojnie kieruje się w trudnych okolicznościach. Junty republikańskie, po długim oporze madryckiéj, ustępują za jéj przykładem. Deficit budżetowy $2^1/_2$ miljarda realów (około 500/m. fr.). ma być pokryty pożyczką.

Na targu warszawskim pojawiają się nowe papiery—obligacje Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego; trudno jeszcze oznaczyć jaki kurs będą miały;—o ile wiadomo wypuszczone zostały po 98%. Drugą nowością jest pojawienie się i zakupywanie, po kursie podwyższonym, dowodów Komisji Centralnéj likwidacyjnéj (63%).

KURSA GIEŁDY,

w tygodniu 26—31 października 1868 r.

	Stopa %	RÓWNIA (pari)	Poniedz. 26 paźdz.	Wtorek 27	Środa 28	Czwar. 29	Piątek 30	Sobota 31	Stosunek do równi na 100
			CENA RZECZYWISTA W TYGODNIU						
1. Papiery publiczne.			R	u	b	l	e		
a) Rządowe.									
Polskie. Obligi Skarbowe (r. 100. 150. 500).	4	100	77	77	77,50	77,25	77,25	.	77¼
Polskie. Obligacje cząstk. (zł. 500) z kup..	4	75	.	.	.	.	102	.	136
Polskie. Cert. ban. na obl. cz. *A* (z. 300) z kup	5	45	.	.	.	.	*51	.	113⅓
Polskie. „ „ „ *B* (z. 200)	0	30	.	.	.	.	27	.	90
Polskie. „ „ „ *B* (z. 200)	5	30	.	.	.	.	33	.	110
Polskie. Dow. Kom. Cen. Lik. (różne sumy).	0	100	.	.	.	.	.	.	.
Listy likwid. (r. 100. 250. 500. 1000)	4	100	67,40	67,30	67,35	67,33	67,33	67,33	67½
kupon............	.	.	.	.	.	.	.	1,66⅔	.
Ruskie. 5-ta pożyczka (500)............	5	100	.	.	.	.	81	.	81
Ruskie. Pożyczka premjowa z 1864 r.	5	100	135,25	135,67	135,75	135,75	.	.	135¾
Ruskie. „ „ z 1866 r.....	5	.	131,75	132	132	132	.	.	132
Ruskie. Metaliki (300) lutowe	4	100	100,50	100,50	100,50	100,50	100,50	100,50	100½
Ruskie. Metaliki (300) sierpniowe	4	100	100	100	100	100	100	100	100
Ruskie. Bilety banku Pańs. (100 i wyżéj)..	5	100	.	.	.	.	.	86	86
b) Towarzystw i Spółek.									
Polskie. Listy Zast. (30, 75. 150. 750. 3000).	4	100	82,66	82,85	83	83,12	83,50	83,75	83¾
Polskie. „ „ „ ser. 2	4	100	79	79,10	79	79,30	79,50	79,58	79⅗
Polskie. kupon............	.	.	.	.	.	.	.	1,42²/₉	.
Polskie. Obligi Tow. Kred. Ziemskiego.....	5,475	100	.	.	.	99,33	99	99	99
Polskie. Akcje Dr. Żel. W-W. (100)	diw.	60	.	.	.	.	.	.	.
Polskie. „ „ W-B. (100. 150) ...	4	100	64,60	.	.	64,75	66,17	65,67	65⅔
Polskie. „ „ Teresp. (100).....	5	100	93,50	93,50	94,25	94,50	94,25	94,25	94¼
Polskie. Obligacje „ „	5	100	90	90	90	90,50	90,50	90,50	90½
Polskie. Akcje „ Łodzk. (100)	5	100	.	85	.	.	.	.	85
Rus. Akcje Gł. Tow. Dr. Ż. (125)	5	125	.	.	.	.	119	.	95⅕
Rus. Obligacje „ „	4½	100	.	.	.	.	.	.	.
2. Wexle.									
Berlin........(Tal. 100) 2 mies.	.	92,857	106,50	106,57½	106,72½	106,72½	106,65	106,65	114⁶/₇
Gdańsk....... (100) „	.	92,857	106,35	106,42⅓	106,65	106,50	.	.	114⅔
Hamburg.....(M. B. 300) „	.	140,855		*162,30	.	.	.	.	*115⅕
Londyn....... (Ł. 1) 3 „	.	6,304	7,26	7,27½	.	.	.	.	115⅔
Paryż ....(Fran. 300) 2 „	.	75,214	86,85	87	87	87	87	.	115⅔
Wiedeń....... (Gul. 150) „	.	92,857	.	.	.	.	.	*94,05	*101⅓
Petersburg....(Rub. 100) 1 „	.	100	.	.	.	.	.	99	99
3. Monety.									
Półimperjał..................	.	5,15	.	.	.	.	6	.	116½
Napoleondor..................	.	5	.	.	.	.	.	.	.
Dukat holenderski............	.	3	.	.	.	.	3,41	.	113⅔
Rubel srebrny................	.	1	.	.	.	.	.	.	.
Talar pruski.................	.	0,92.857	.	.	.	.	1,07½	.	115⁷/₉
Gulden austrjacki (papierowy)	.	0,62.906	.	.	.	.	0,62½	.	99⅔

		Warszawa.	Londyn.	Paryż.	Wiedeń.	Berlin.	Frankfurt.	Amsterd.	Hamburg.
STOPA SKUPU:	bankowa:	6%	2	2½	5	4	3	4½	—
	giełdowa:	—	1 (1½)	1¾ (2¼)	5	2¾	2½	4	2½

DOCHODY DRÓG ŻELAZNYCH W.-WIEDEŃSKIÉJ I W.-BYDGOSKIÉJ,

za lipiec, sierpień i wrzesień 1868 r.

		W.-Wiedeńs. lipiec	W.-Wiedeńs. sierpień	W.-Wiedeńs. wrzesień	W.-Bydgos. lipiec	W.-Bydgos. sierpień	W.-Bydgos. wrzesień
Z przewozu osób..	rubli	78.679,43	80.810,13½	86.830,52½	19.996,59½	21.324,82	20.975,36½
— towarów	„	180.419,63	145.985,71	126.565,96	25.912,01½	22.687,60	22.186,78½
Różne dochody ..	„	13.226,19	13.328,60	12.256,57½	6.062,16½	7.345,58	6.801,47
Razem	„	272.325,25	240.124,44½	225.653,06	51.970,77½	51.358 .	49.963,62
W tychże miesiącach 1867 r....	„	239.326,27	230.622,13½	218.540,66½	50.401,11½	47.436,08½	39.725,49
Zatém w r. b. więcéj...........	„	32.998,98	9.502,31	7.112,39½	1.569,66	3.921,91½	10.238,13

STAN OPERACIJ BANKU POLSKIEGO.

	w d. 17 październ.	w ciągu 2 tygodni przyb. (+) ub. (—)	w d. 31 październ.
	r u b l i		
1. Skup: Portfel wexli kraj. w Warsz.	2.272.227, 49	+ 422.773, 75½	2.355.858, 93½
		— 339.143, 31	
1. Skup: Portfel wexli kraj. w Łodzi..	357.225, 63½	+ 85.457, 66	387.946, 53½
		— 54.736, 76	
1. Skup: Portfel wexli kraj. w Włocł.	378.459, 00½	+ 66.894, 80	387.989, 46½
		— 57.364, 34	
1. Skup: Portfel „ zagranicznych	2.048, 26½	+ 283.021, 87	88.379, 96
		— 196.690, 17½	
2. Zaliczenia na papiery publiczne ...	620.415, .	+ 27.930, .	617.674, .
		— 30.721, .	
3 „ na zast. towarów (a) wełny .	282.482, 60	+ 286, 60	271.702, 60
		— 11.066, 60	
3 „ na zast. towarów (b) in. tow.	213.316, 96	+ 16.690, 49	213.946, 96
		— 16.060, 49	
4. „ „ kosztowności	802.262, 53½	+ 23.012, 54½	817.773, 68
		— 7.501, 40	
5. Otwarte kredyta	5.089.924, 35½	+1.514.650, 29	5.048.771, 20½
		—1.555.803, 44	
6. Kasa: Monety srebrne	2.602.148, 16½	— 5.125, 94¾	2.597.022, 21¾
6. Kasa: „ złote	54.780, 42½	— 11.287, 15	43.493, 27½
6. Kasa: Bilety Banku Polskiego	504.600, .	+ 36.300, .	540.900, .
6. Kasa: „ Kred. Cesarstwa	1.021.443, .	— 567.715, .	453.728, .
Łącznie (6)	4.182.971, 59	— 547.828, 09¾	3.635.143, 49¼

SKAZÓWKI I FAKTA BIEŻĄCE.

— **Sposoby ułatwienia stosunków między różnemi częściami kuli ziemskiéj** p. M. Chevalier'a (wyciąg ze wstępu do sprawozdania międzynarodowéj komisji przysięgłych [jury] wystawy powszechnéj).

Sprawozdanie o wystawie powszechnéj r. z., na które składały się prace 250 ludzi, po większéj części specjalistów z rozmaitych krajów, tworzy 13 tomów w 8-ce. Redakcja tego ważnego zbioru poruczona była Chevalier'owi, który nie ograniczył się na samém streszczeniu oddzielnych raportów sprawozdawców (członków komisji), ale w obszernym naukowym traktacie, noszącym nazwę wstępu do sprawozdania, przedstawił ogólne wyniki wystawy i zaznaczył w miarę możności jéj praktyczne następstwa. Wyłożył on nadto swój pogląd ekonomiczny, filozoficzny i polityczny,—co stanowi główny powab tego traktatu; wykazał rolę przemysłu (nie wyłączając rolnictwa) w rozwoju nowych społeczeństw i potęgi państwowéj, i uwydatnił ścisły związek jaki zachodzi między postępem przemysłu i ogólną cywilizacją.

Z téj to książki p. Chevalier'a podajemy dwa ustępy:

a) W i e l k i e d r o g i k o m u n i k a c i j n e w b u d o w i e l u b d o b u d o w y p o z o s t a j ą c e.

Jedną z ważniejszych kwestij jakie podniosła wystawa paryska 1867 r. była następująca:

„Jakie są najwłaściwsze środki, przedsięwzięcia, roboty publiczne, zdolne zapewnić rozwój ogólnego wytworu bogactwa, najkorzystniejszy rozdział płodów i wyrobów, i najlepszy podział pracy na kuli ziemskiéj?"

Z przedmiotów tym programem objętych, przedewszystkiém nastręczają się drogi komunikacijne, których pomnożenie i wydoskonalenie skraca niejako przestrzenie, ułatwia wzajemne stosunki narodów. Przytoczymy większe dzieła tego rodzaju, niektóre już na

drodze wykonania będące, inne zaś w projekcie lub w idei tylko.

1. *Kanał środkowo-amerykański* albo *międzyoceanowy*, mający przecinać międzymorze Panama albo w ogóle wązki a długi pas między Ameryką południową a północną, i łączyć dwa oceany. Od czasu podbojów hiszpańskich w nowym świecie podobny kanał uważany był za niezbędny; następnie projektowany po uzyskaniu niepodległości kolonij hiszpańsko-amerykańskich (1), wreszcie zalecany przed 20 laty przez Napoleona, kilkanaście razy był on już przedmiotem badań, ale do wykonania nieprzystąpiono. Wątpić jednak nie można, że praca ta w niedalekim czasie podjętą zostanie przez Stany Zjednoczone. Niedawno wspomniał o tém prezydent Johnson w rozmowie z posłem chińskim. Dzieło to jest pierwszorzędnego znaczenia dla stosunków wielkich części globu, dla prawidłowego rozwoju rolnictwa, przemysłu i handlu. Przy umiarkowanéj opłacie kanał może dać przytém znaczne zyski przedsiębiercom. Charakter jego — użyteczności powszechnej powołuje naturalnie do udziału i rządy europejskie i przemawia za zneutralizowaniem.

2. *Kanał suezki*— znane już dzieło, wytrwale prowadzone, ma być wykończone w końcu przyszłego 1869 roku.

3. *Droga żelazna t z. oceanu Spokojnego*, mająca łączyć dwa oceany przez dwa najważniejsze porty Unji —Nowy York i San-Francisco. Linja ta, długa na 5.400 kilometrów, jest w pełnym biegu budowy, z jednéj strony przez robotników europejskich i anglo-amerykańskich, z drugiéj przez Chińczyków. (Według wiadomości podanéj przez *Messager franco-américain*, cała droga ma być wykończona do września 1869 r. Największa trudność Sierra-Newada już pokonana; koléj wznosi się tu na 7.000 stóp i przeszywa wieczne śniegi. *Red.*).

4. *Droga ż.* (projektowana) *od brzegów La Plata (Buenos-Ayres) do oceanu Spokojnego* w Peru lub Chili, mająca przechodzić przez równiny Pampas i środkowy grzbiet Andów. Część téj linji od Rosario do Cordowy (398 kilom,), według Dra M. de Moussy, już w r. 1855 była uchwalona z zapałem przez kongres Unji Argentyńskiéj, a w 1860 zapewniono 9% dochodu kompanji coby tę drogę zbudowała. Skutku jednak nie było; a dziś stany La Plata zajęte bezcelową wojną przeciw drobnemu państwu—Paragwajowi. Zamiast téj drogi, a może i obok niéj, może być przeprowadzona inna, mniejszym daleko kosztem, od górnéj części Amazonki do oceanu Spokojnego. (Amazonka jest spławna na przestrzeni 4000 kilom.).

5. *Droga ż. syberijska* (zaledwie pomyślana), któraby łączyła Petropawłosk, albo Ochock, albo Amur z Niżnym Nowogrodem, byłaby dłuższą niż linja oceanu Spokojnego, a mianowicie wynosiłaby nie mniéj jak 6000 kilom. i musiałaby przerzynać Ałtaj i Ural.

6. *Droga ż. podziemna, a raczéj podmorska z Calais do Dover.* Tunel ten, który już zdaje się nie być mrzonką, byłby trzy razy dłuższy od tunelu góry Cenis,—(wynosiłby 32 kilom.): Głębokość morza jest w tém miejscu mała i tunel mógłby niezagłębiać się więcéj jak na 60 metrów pod powierzchnią wody; przez ostrożność tylko proponuje się 100 m. Przeprowadzenie téj drogi podmorskiéj byłoby sprawą europejską, gdyż zmieniłoby stosunek Anglji do lądu stałego.

7. Nakoniec przenosząc się do *Afryki*, rzucimy myśl która dziś może się wydać za śmiałą. Niezmierzone pustynie dzielą tu ludzi więcéj niż morza gdzieindziéj; są to straszne zawady, przed któremi zatrzymuje się rodzaj ludzki. Otóż spojrzawszy na to co się już dziś dokonywa w Algerji, gdzie za pomocą studni tworzą się oazy, a w nich osiedla się cywilizacja,— można dopuścić zastosowanie tego systemu na wielką skalę, a zarazem przeprowadzenie dróg i ustalenie piasków za pomocą jakiej dobroczynnéj rośliny, jaką np. jest sosna morska dla Gaskonji.

(1) F. Belly. A travers l'Amerique centrale. Le Nicaragua et le cenal interocéanique.

b) Inne środki ułatwienia i pomnożenia stosunków na globie.

1. *Telegrafy.* Organizacja ogólna sieci telegraficznéj jest życzeniem powszechném. Oddzielne kraje poczyniły wielkie w tym względzie postępy; ale urządzenie wielkich linij międzynarodowych, zwłaszcza między częściami globu, wiele zostawia do życzenia. Telegraf atlantycki jest w ręku Anglji, a zresztą jedna lina grozi raptowném przerwaniem stosunków w razie zepsucia. Są projekta liny francuskiéj z Brestu do N.-York'u i innéj, mającéj iść przez Lizbonę do Ameryki południowéj, komunikując z Afryką. Jest nadzieja rychłego na téj drodze postępu.

2. *Poczty*, również jak telegrafy, głównie są wadliwe w urządzeniach międzynarodowych. Wysokość taryf, zwłaszcza dla druków i próbek towarów, brak układów co do przesyłki pieniędzy (układ istnieje między Francją, Belgją, Szwajcarją i Włochami) i t. p., są to wady utrudniające stosunki, które koniecznie uchylić należy.

3. Czy *język powszechny* na całéj kuli ziemskiéj jest rzeczą możliwą? Wątpić o tém można. Niektórzy utrzymują nawet że byłoby to klęską dla cywilizacji.

4. Ale na jedność *miar, wag i monety* wszyscy się zgadzają. Myśl powszechnego przyjęcia systemu dziesiętnego metrycznego coraz więcéj dojrzewa. W wielu krajach już jest on w wyłączném użyciu; parlament angielski dał mu legalne znaczenie obok dawnego systemu; dla Indji angielskiéj jest on zaproponowany, a wreszcie co do miar i wag przyjęty przez związek północno-niemiecki. Monety nie należy oddzielać od systemu metrycznego, jak to w konferencji paryskiéj niektórzy czynić chcieli.

5. *Termometr* 100-stopniowy należałoby przyjąć powszechnie.

6. Jedność *kalendarza* i *południka* z łatwościąby mogła być wprowadzona.

7. Jednostajność *pisma* (alfabetu) nie tak łatwo osiągniętą być może. Są wszakże objawy w tym kierunku. Niemcy zaczynają rzucać pismo gotyckie. Turcja przyjmując pewne cechy cywilizacji europejskiéj, nie wielkiby opór stawiała. Ale największe znaczenie reforma w tym względzie miałaby dla Chińczyków. Pismo chińskie jest główną tamą postępu téj olbrzymiéj masy ludności. Samo wprowadzenie pisma uproszczonego skróciłoby o lat kilka początkowe nauczanie i ułatwiło znakomicie dostęp do skarbów wiedzy europejskiéj. Byłaby to niesłychanie ważna reforma, niejako zdjęcie katarakty z oczów całego narodu. Francuzi w Kochinchinie robią próby wprowadzenia pisma swego i z nadzieją powodzenia.

— *Sprostowanie.* W ostatnim N-rze Merkurego w 3-m wierszu od końca, zamiast 135, powinno być 125, a w 4-m zamiast 190, powinno być 180.

W drukarni Gazety Polskiéj.

Za pozwoleniem Cenzury Rządowej.